

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tal-25 ta' Marzu, 2010

Citazzjoni Numru. 1832/1996/1

John Caruana.

vs.

Medairco Limited u Cool Operators Ltd.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 30 ta' Mejju 1996 a fol. 1 tal-process, u pprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onor Mhallel Noel Arrigo fejn gie premiss:-

Illi l-attur huwa mpjegat bhala *accountant* ma' Grant Thornton Malta, ditta ta' *Accountants* u Awdituri liema ditta huma wkoll *accountants* tas-socjeta' Cool Operators Limited.

Illi l-Mid Med Bank ta' facilita` ta' "*overdraft*" lis-socjeta` Cool Operators Limited u bhala misura ta' kontroll, l-istess bank esiga, illi impjegat tad-ditta Grant Thornton Malta jkun firmatarju kongunt fuq il-kont tas-socjeta` Cool Operators Limited.

Illi l-attur kien ghalhekk sar firmatarju kongunt fuq il-kontijiet tas-socjeta` Cool Operators Limited u f'dik il-kwalita` kien perjodikament jiffirma c-cekkijiet tas-socjeta` Cool Operators Limited.

Illi f'Lulju tal-1995 fil-qadi tad-dmirijiet professjonali tieghu l-attur kien iffirma kambjala konguntivament mas-sur Joe Camilleri, it-tnejn ghan-nom u in rappresentanza tas-socjeta` Cool Operators Limited liema socjeta` kienet l-accettant fuq il-kambjala.

Illi Godwin Migneco, id-direttur tas-socjeta` konvenuta Medairco Limited, traent tal-kambjala, dawwar il-kambjala u minghajr ma ta x'jifhem lill-attur li kien qed jirrendi ruhu personalment responsabbli ghad-dejn tal-accettant fuq il-kambjala, talab lill-attur jiffirma fuq *id-dorso* tal-kambjala wara li pprepara minn qabel il-kliem "*Per Avallo*" u premess li l-attur minghajr ma rrealizzax l-implikazzjonijiet tal-aval iffirma fuq il-kliem "*per avallo*".

Illi l-kunsens tal-attur kien ivvizzjat bi zball dwar il-ligi meta dan l-izball kien il-kawza wahdenija jew ewlenija tal-firma tieghu fuq il-kambjala.

Illi l-kunsens tal-attur kien ivvizjat bi zball ghaliex jaqa' fuq is-sustanza nnifisha tal-haga li kienet l-oggett tal-ftehim.

Illi l-kunsens tal-attur gie ottenut b'qerq u b'ghemil dolus.

Illi ma kien hemm ebda kawza fl-obligazzjoni allegatament assunta mill-attur bil-firma tieghu fuq il-kambjala in kwistjoni, u anke jekk jigi stabbilit li kien hemm kawza din kienet falza.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi sia l-vizzju tal-kunsens u\jew il-qerq u\jew l-ghemil dolus indipendentement igibu il-konsegwenza tan-nullita` jew l-annullabilita` tal-kambjala,

Illi ghalhekk l-istess attur talab lis-socjetajiet konvenuti jghidu ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-kunsens tal-attur kien ivvizzjat bi zball u\jew b'qerq u\jew b'ghemil dolus meta ffirma l-kambjala *de quo* bhala avallant;

2. Fin-nuqqas tiddikjara u tiddeciedi illi ma kienx hemm kawza fl-obligazzjoni assunta mill-attur meta ffirma l-kambjala *de quo* bhala avallant;

3. Fin-nuqqas tiddikjara u tiddeciedi illi jekk kien hemm kawza fl-obligazzjoni li huwa seta` assumma meta ffirma l-kambjala *de quo* bhala avallant, din il-kawza kienet falza;

4. Tannulla ghar-ragunijiet premissi l-avall u l-obbligazzjoni relattiva u konsegwenzjali tal-avall;

Bl-ispejjez kontra l-konvenut *nomine* li minn issa huwa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-atturi a fol. 3 tal-process.

Rat il-lista tax-xhieda u d-dokument esebit a fol. 5 - 7 tal-process.

Rat li din il-kawza kienet appuntata ghas-smigh minn din il-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tal-11 ta' Marzu 1997.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta Medairco Ltd datata 16 ta' Dicembru 1996 a fol. 12 tal-process fejn gie except:-

1. Illi d-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt *stante* li l-avall in kwistjoni huwa wiehed validu u skont il-ligi.

Kopja Informali ta' Sentenza

2. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tas-socjeta` konvenuta Medairco Limited a fol. 13 u 14 tal-process.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta Cool Operators Limited datata 22 ta' Mejju 1997 a fol 19 tal-process fejn eccepjet:-

1. Illi l-esponenti ma hija a konnoxxenza ta' ebda vizzju tal-kunsens u/jew qerq u/jew ghemil doluz u/jew nuqqas li seta' allegatament sar meta l-attur iffirma l-kambjala;

2. Illi, fi kwalunkwe kaz, l-esponenti qatt ma kienet involuta fi kwalunkwe allegat qerq jew ghemil doluz.

3. Illi, ghalkemm tirrimetti ruhha ghall-gudizzju ta' din l-Onorabli Qorti dwar l-operat tal-konvenut l-iehor f' din il-vicenda u l-effetti gjuridici tal-istess, hija tirrileva illi, oggettivament, il-fatti tal-kaz ftit li xejn setghu hallew lok ghall-allegat zball jew ghemil doluz.

4. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat il-lista u d-dikjarazzjoni tax-xhieda tas-socjeta` konvenuta Cool Operators Limited a fol 20 u 21 tal-process.

Rat il-verbali tas-seduti kollha mizmuma quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onor Mhallel Noel Arrigo mill-11 ta' Marzu 1997 sal-25 ta' Settembru 1997.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onor Mhallel Francesco Depasquale mill-10 ta' Dicembru 1997 sat-30 ta' Jannar 2003.

Rat in-nota attrici bl-affidavit ta' l-attur datat 8 ta' Lulju 1998.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota tas-socjeta' konvenuta Medairco Limited bl-affidavit ta' Godwin Migneco datat 25 ta' Novembru 1998 (fol. 40).

Rat il-verbal tas-seduta tal-10 ta' Novembru 1998 fejn l-attur iddikjara li ma ghandux iktar provi xi jressaq (fol. 41A).

Rat il-verbal tas-seduta tat-8 ta' Frar 2002 fejn il-Qorti nnominat lill-Assistent Gudizzjarju Dr. Anna Cardona biex tisma' l-kontro-ezami u l-provi kollha li fadal.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Anna Caruana

Rat il-verbali tas-seduti kollha mizmuma quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallel Philip Sciberras datati 26 ta' Marzu 2003 sat-30 ta' Jannar 2008.

Rat in-nota tal-attur datata 13 ta' April 2007 fejn ipprezenta affidavit tieghu datat 12 ta' April 2007 (fol. 100).

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem din il-Qorti kif hekk presjeduta fejn fis-seduta tad- 19 ta' Frar 2008 fejn il-Qorti innominat lill-Assistent Gudizzjarju Dr. Gillian Mamo sabiex tisma' l-provi kollha li fadal fit-termini hemm indikati (fol.121).

Rat id-digriet datat l-1 ta' April 2009 fil-kawza Citaz. Nru. 1851/95 fejn gie kkonfermat l-istess digriet tad-19 ta' Frar 2008 moghti fl-imsemmija kawza fl-ismijiet "Godwin Migneco nomine vs John Caruana" fis-sens li l-provi f'dik il-kawza jghoddu bhala provi f'din il-kawza odjerna Citaz. Nru 1832/96 (fol. 148).

Rat l-atti tal-kawza fl-ismijiet Godwin Migneco nomine vs John Caruana (Citaz. Nru. 1851/1995/RCP) differita ghal lum stess ghas-sentenza.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat il-verbali tas-seduti mill-19 ta' Frar 2008 sal-1 ta' April 2009 fejn il-Qorti ddikjarat il-provi tal-partijiet maghluqa.

Rat il-verbal tas-seduta tat-13 ta' Ottubru 2009 fejn meta ssejthet il-kawza dehru id-difensuri tal-partijiet u l-attur. Id-difensuri tal-partijiet talbu jaghmlu nota ta' oservazzjonijiet u l-Qorti laqghet it-talba u ipprefiggiet terminu ta' sittin (60) gurnata lil kull parti fis-sens kif indikat fl-istess digriet. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghal 25 ta' Marzu 2010.

Rat ix-xhieda kollha hemm moghtija.

Rat l-atti kollha pprezentati mill-partijiet u d-digrieti relattivi.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

Illi din hija kawza fejn l-attur qed jallega li l-kambjala li ffirmja personali "*per aval*" kien hemm vizzju ta' kunsens minn naha tieghu minhabba zball minn naha tieghu dwar is-sinifikat tal-istess firma u dwar is-sustanza tal-haga, u wkoll ghaliex meta ffirmja kien hemm ghemil doluz, u wkoll ghaliex ma kien hemm ebda kawza u fl-ahharnett li l-kawza kienet falza, u ghalhekk dan irendi l-iffirmar tal-istess kambjala minnu bhala avalant bhala nulla u bla effett ghall- finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan kien indikat fit-talbiet kollha attrici.

Illi dwar il-principji legali jidher li din l-azzjoni tidher li giet impostata fuq dak li jipprovdu *inter alia* li l-kawza odjerna hi bbazata fuq l-**artikoli 974, 976(1) u 981 tal-Kodici Civili, Kap.16 tal-Ligijiet ta' Malta**. L-attur qed isostni *inter alia* li l-kunsens tieghu sabiex iffirma l-kambjala mertu tal-kawza odjerna *per avello* kien vizzjat minhabba zball sostanzjali kemm ta' fatt dwar is-sustanza tal-haga, kemm ta' ligi, kif ukoll ghax gie karpit b'qerq u b'ghemil

Kopja Informali ta' Sentenza

doluz. Jallega wkoll li ma kienx hemm kawza u din il-kawza kienet falza.

Illi kif inghad fis-sentenza “**Godfrey Aquilina noe vs Vincent Borg et**” (P.A. (AJM) 10 ta' Marzu 1997 – Vol.LXXXI.iii.44), *“il-kuntratti u konsegwentement l-obbligazzjonijiet naxxenti minnhom, jistghu jigu rexissi jekk jonqos xi wiehed jew izjed mill-elementi essenzjali mehtiega ghall-validita' ta' kuntratt u cioe' kapacita', kunsens, oggett u kawza lecita.”*

Illi ghalhekk il-kunsens tal-persuna li tassumi l-obbligazzjoni huwa element essenzjali ghall-ezistenza ta' l-istess obbligazzjoni. Illi skont l-**artikolu 974 tal-Kap 16:-**

“Jekk il-kunsens ikun gie moghti bi zball, jew mehud bi vjolenza jew b'ghemil doluz, ma jkunx jiswa.”

Illi dwar il-kunsens moghti bi zball l-**artikolu 976 (1)** jipprovdi hekk:-

“L-izball dwar il-fatt ma jgibx in-nullita' tal-kuntratt hlief meta jaqa' fuq is-sustanza nfisha tal-haga li tkun l-oggett tal-ftehim.”

Illi fis-sentenza “**A. Aquilina et vs Av.Dottor A.H.Farrugia noe**” (P.A. (RCP) 22 ta' Mejju 2001 – Cit.Nru: 2689/96/RCP) gie kkwotat is-segwentanti:-

“Illi dwar vizzju tal-kunsens minhabba zball, il-ligi tiddistingwi bejn zball dwar il-ligi li ma jgibx nullita' hlief meta dan ikun il-kawza wahdanija jew ewlenija tieghu, u zball ta' fatt li ma jgibx in-nullita' tal-kuntratt hlief meta jaqa' fuq is-sustanza nfisha tal-haga li tkun l-oggett tal-ftehim (Art 975 u 976 tal-Kap 16)”.

*“Illi dejjem gie ritenut mill-Qrati taghna li biex jaghti lok ghat-thassir tal-kuntratt l-izball ta' fatt irid ikun zball sostanzjali. Il-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza tat-30 ta' Marzu, 1936 fl-ismijiet “**Alessandro Portanier vs Paolo Dall**” irriteriet li ‘errore di fatti’ ma jgibx ghan-nullita' tal-konvenzjoni ‘se quando cade sulla sostanza stessa della*

cosa che ne e` l'oggetto'. In sostenn ta' dan saret referenza ghal dak li jinghad minn l-awtur Franciz Laurent (Vol XV, p 455) li fuq dan il-kuncett qal hekk: 'Pothier ci dira` cio` che bisogna intendere per errore sulla sostanza della cosa. L'errore annulla che le parti hanno avuto principalmente di mira e che forma la sostanza di questa cosa. L'errore sulla sostanza e` dunque un errore sulla qualita`, ma non ogni errore sulla qualita` e` sostanziale; bisogna che esso cada su di una qaulita` principale, ed e` l'intenzione delle parti quello che deve decidere se una qualita` e` o no principale. E il caso di applicare il principio di Domat: Le parti non avrebbero contrattato se avessero saputo che la cosa non aveva quella qualita` che esse le supponevano; l'errore sara` sostanziale". (**Godfrey Aquilina noe vs Vincent Borg et** – P.A. (AJM) 10 ta' Marzu 1997 - Vol LXXXI.III.44).

Illi 'nfatti, fis-sentenza **"Sacerdot C. Caruana et vs M. Bugeja"** (A. C. 5 ta' April 1922 – Vol.XXVE. ii. 81) inghad illi *"...per invalidare una transazione per errore sull'oggetto, pertanto, l'errore deve aver avuto tanto peso subiettivo sull'animo del contraente, da rendere certo che questi, in difetto di quell'errore, non sarebbe intervenuto..."*.

Illi mbaghad fis-sentenza **"Onorato Pisani vs Negte. Joseph Mamo noe"** (A.K. 7 ta' Novembru 1933 – Vol.XXVIII.i.1218) intqal li *"...l'errore, per essere causa di vizio del consenso, deve essere scusabile. La dottrina da accettarsi nella soggetta materia e' quella secondo cui l'errore non puo' addursi quando e' l'effetto di grande negligenza, per cui il contraente avrebbe potuto accorgersi dell'errore anche con lieve diligenza, perche' in tale caso e' da applicarsi la massima qui sua culpa damnum sentit, non videtur damnun sentire. Ed in applicazione di tale dottrina, la Corte di Appello di Sua Maesta', il di' 28 marzo 1909, in re Axisa vs Aquilina (Collez. Vol.XVII.i.108) ritenne che : una dichiarazione di un fatto inserito in un contratto non si puo' impugnare per causa d'ignoranza o di errore, quando colui che la impugna non poteva, nel momento di tale duchiarazione, trovarsi in istato di tale ignoranza od errore."*

Illi dan kif gie kkonfermat fis-sentenza “**M. G. Philips vs R. Storace et**” (A.K 14 ta' Frar 1941 - Vol.XXXIA. i. 12), kif ukoll “**C. Zarb et vs G. Xuereb**” (A. K. 13 ta'Ottubru 1998 - Vol.LXXXII. ii. 1027) fejn intqal illi:-

“Zball ta' fatt jipproduci n-nullita' tal-konvenzjoni meta jaqa' fuq is-sostanza tal-haga li tiffirma l-oggett tal-konvenzjoni hija l-opinjoni preferibbli li l-kelma 'sustanza' ghandha tittiehed bhala sinonimu ta' 'kwalita' sostanzjali' u li din il-kwalita' tiddependi mill-intenzjoni tal-partijiet (Vol.XXXII.ii.157).”

Illi dwar vizzju ta' kunsens minhabba ghemil doluz l-**artikolu 981** jippreskrivi li l-ghemil doluz huwa motiv ta' nullita' tal-ftehim, meta l-inganni maghmulin minn wahda mill-partijiet ikunu tali li minghajrhom il-parti l-ohra ma kienix tikkuntratta. Izda l-istess artikolu jkompli jghid li dan l-ghemil doluz ma jstax ikun prezunt, imma ghandu jigi ppruvat (“**Joseph Vella et vs Nazzareno Farrugia**” P.A. (RCP) – 27 ta' Frar 2003).

Illi fl-ewwel lok jinghad li fis-sentenza “**G. Germani Mifsud et noe vs Chierico F. Bonnici**” (A. K. 4 ta' Gunju 1910 – Vol.XXIC.ii.63) il-Qorti tenniet li:-

“...e' mestiere osservare che ogni uomo savio e prudente, prima di fare una promessa, deve prendere le necessarie cautele esatte dal proprio interesse, e se egli non le ha prese, la legge non gli deve ne' protezione ne' difesa “Leges vigilantibus prosunt” imperocche' se cosi non fosse, la stessa mala fede trarrebbe profitto dalla facilita' di far rescindere le convenzioni, per esimersi dall'obbligo di rispettare i patti che sarebbero i piu' legittimi.”

Kif ukoll:-

“Se non e' stata impiegata una scaltrezza ed un artificio riprovato dall'onore per cui anche un uomo accorto sarebbe caduto nel laccio tesogli, il tribunale non puo' asoltare la voce di colui che non puo' la slealta' altrui senza gettare sopra se' stesso la taccia di spensierato ed

imprudente, quando la sua cieca ed incompatible fiducia poteva molto facilmente essere istruita.”

Illi skont is-sentenza “**N. Dimech vs Nobbli Markiz N. Zimmermann Barbaro et**” (A. K. 7 ta' Dicembru 1935 – Vol.XXIX. ii. 832) mhux kwalunkwe ngann ta' kontrajent wiehed ghad-dannu ta' l-iehor jammonta ghad-*dolo* rikjest mill-ligi bhala motiv ghall-annullabilita' ta' kuntratt. L-ingann irid ikun tali li ma jhallix lill-kontrajent ingannat il-kuxjenza ta' dak li kien qieghed jaghmel u l-indipendenza tal-kunsens tieghu; u tali wkoll li minghajru ma kienx jikkuntratta. Id-*dolo* jipproduci l-izball u dana jrid ikun invincibbli. Ukoll inghad li bhal ma mhux kwalunkwe skaltrezza pratikata ghad-dannu ta' haddiehor taqa' taht is-sanzjoni tal-ligi, hekk ukoll mhux kull kredulita' zejda taqa' taht il-protezzjoni taghha.

Illi *inoltre* fis-sentenza “**E. Sciberras vs Nobbli N. Zimmermann Barbaro**” (A.K. 13 ta' Frar 1946 – Vol,XXXIIC.ii.223) il-Qorti ghamlet is-segweni konsiderazzjonijiet:-

“Illi, kif josserva l-Baudrey, l-annullabilita' ta' kuntratt bazata fuq ghemil doluz tissuponi wkoll l-izball li waqa' fih il-kontraent li jaghmel l-istanza ta' l-annullament minhabba l-ghemil doluz ta' l-iehor; imma b'din id-differenza, illi mentri l-izball, bhala motiv per se' indipendentement mill-ghemil doluz, hemm bzonn li jaqa' fuq is-sustanza tal-haga, invece l-izball effett tal-ghemil doluz ma hemmx bzonn li jaqa' fuq is-sustanza tal-haga (ara loc. Cit. Pg 160, para 117). L-istess jghid il-Laurent (Principi Dto.Civ. Vol.XV.p.463 para.522) bil-kliem ‘.....il dolo e' sufficiente anche quando l'errore che dal medesimo risulta non e' sostanziale”.

“Illi kif josserva l-Laurent (loc.cit.para 524) ‘ogni vizio del consensio e' individuale e deve essere valutato dal punto di vista della persona che contratta. Il magistrato deve mettersi al posto di quella per determinare l'influenza che i fraudolenti raggiri hanno potuto esercitare sull'animo di lui...’L-istess ighid il-Planioi “Dol civil et dol criminal” no.37,pag.571, u l-Baudrey, loc.cit.para.103, bil-kliem:-

‘Per conseguenza, nel valutare i fatti che lo costituiscono, dobbiamo chiederci se la persona che ha acconsentito fosse piu’ o meno intelligente, se date le circostanze fosse piu’ o meno facile ingannarla.’”

“Illi r-ricerka jekk l-ghemil doluz kienx kif ghall-finijiet ta’ din l-azzjoni hemm bzonn li jkun, jigifieri determinanti, hija wahda ta’ fatt, li ghandha tigi meqjusa fic-cirkustanzi partikolari ta’ kull kaz. Id-distinzjoni antika bejn ghemil doluz ‘causam dans contractui’ u ghemil doluz ‘incidens in contractum’ hija ormai skartata in vista tal-lokazzjoni tal-ligi. Il-Laurent jikkritikaha (loc.cit.para. 523, pg 464). Ir-Ricci hu ferm car fuq dan il-pont, u fil-komment tieghu ghall-artikolu korrispondenti tal-Kodici Taljan, li hu identiku ghal dak Malti, jghid hekk:- ‘Perche’ il dolo produca la nullita’ del contratto deve essere tale che senza di esso non avrebbe avuto luogo il contratto. Questo criterio, adottato dal nostro legislatore ha bandito dal diritto patrio le sottili distinzioni che la scuola faceva tra dolo positivo e negativo, tra dolo principale e incidente. Al giudice chiamato ad applicare l’articolo 1115 poco deve interessare se il dolo siasi posto in essere con atti positivo negativi, se esso abbia avuto luogo prima di iniziare le trattative del contratto durante il corso delle medesime, o se l’inganno sia caduto su cio’ che e’ principale, ovvero su quello che e’ accessorio; una sola indagine esso e’ chiamato a fare, e questa consiste nel vedere se, ove dolo non vi fosse stato, la parte ingannata avrebbe oppur no conchiuso il contratto.....”

Illi fil-kawza **“Alice Cassar Torregiani vs A.R.Manche”** (A. K. 17 ta’ Marzu 1958 – Vol.XLIIA. i. 126) il-Qorti tal-Appell ikkonkludiet illi f’kazijiet bhal dawn l-inganni jridu jkunu ta’ natura li jistghu jaghmlu impressjoni fuq bniedem sensat, u tali li jeccedu l-limiti tal-furberija tollerata fin-negozju; ghalhekk wiehed ma jstax, fil-konsiderazzjoni taghom, jipprexindi mill-kondizzjoni personali tal-partijiet; u fil-valutazzjoni taghom huwa mehtieg li wiehed jara c-cirkustanzi kollha li fihom gie konkluz in-negozju. Mill-banda l-ohra sakemm ma jkunx hemm *dolo* fil-veru sens, jew frodi, s-semplici tifhir tal-oggett u l-esagerazzjoni tal-valur intrinsiku tieghu, wehedhom, ordinarjament

mhumieq hliet is-solita xorta ta' inkoraggiment li fin-negozju huwa tollerat bhala "*dolus bonus*", biex dak li jkun ikompli jsahhah il-volonta' tal-parti l-oħra biex tikkonkludi l-ftehim. Izda l-istess Qorti komplet li huwa veru li l-kumpratur seta' jagħmel l-indagnijiet opportuni biex jittkixxef jekk dak li jkun qallu l-venditur kienx minnu; imma jekk ic-cirkustanzi huma tali li x-xerrej ma kellux ragunijiet biex jiddubita mill-assikurazzjonijiet tal-venditur, l-ingann jibqa' li kien il-kawza determinanti tal-bejgħ, u kwindi huwa motiv ta' annullament tal-bejgħ ta' dak l-oggett.

Illi f'dan il-kuntest l-attur jallega li huwa kien impjegat ma' ditta ta' *accountants* u Awdituri Grand Thornton, u fost il-klijenti kien hemm Joseph Camilleri u s-socjeta' konvenuta Cool Operators Limited, liema socjeta' kienet ottjeniet facilitajiet bankarji mill-Mid Med Bank sabiex tigi akkwistata l-lukanda Da Vinci, izda l-istess Bank esiga li persuna mill-imsemmija ditta li magħha kien jahdem l-attur, tkun firmatarja kongunta ma' Joseph Camilleri fuq il-kont tas-socjeta' konvenuta Cool Operators Limited, u dan sabiex il-facilita' bankarja tintuza għall-iskop li għaliha ingħatat.

Illi effettivament jirrizulta li hekk sar, tant li l-attur jgħid li huwa kien ir-rapprezentant tad-ditta Thornton fuq din l-affari, u huwa kien johrog cekkjiet tal-klijent sabiex tintuza din il-facilita'. Illi fix-xiri tal-lukanda kien hemm bhala kreditrici tal-istess socjeta' Cool Operators Limited, is-socjeta' Mediarco Limited li kellha tiehu xi ammonti għall-installazzjonijiet ta' *lifts*, u kien sar ftehim bejn l-istess socjetajiet Medairco rappresentata minn Godwin Migneco u l-Avukat tiegħu Ivan Gatt, u s-socjeta' konvenuta l-oħra minn Joseph Camilleri, li l-ammont dovut għall-istess ammontanti għal Lm35,000 jithallsu permezz ta' kambjala. L-istess attur jgħid li huwa kien lest li jiffirma l-kambjala, u fil-fatt jidher li hekk għamel u jidher li ffirmat l-istess kambjala "per avallo", izda jgħid li huwa ma riedx jagħmel dan f'din il-vesti, b'dan li jkun personalment responsabbli għall-istess ammont, għaliex huwa ffirmat l-istess kambjala sabiex tali pagament jkun jista' jsir mill-facilitajiet li s-socjeta' konvenuta Cool Operators Limited kienet hadet mill-Bank, u allura l-firma tiegħu kienet intiza sabiex turi

lill-istess bank li l-hlas tal-istess kreditu seta` jsir minn tali facilitajiet bankarji. Jghid li sar jaf li huwa personalment responsabbli ghall-istess ammont meta ircieva ittra minghand l-avukat tas-socjeta' Medairco Limited, u meta kellem lill Dr. Ivan Gatt dan qallu sabiex ma jinkwetax ghaliex sar hekk sabiex issir pressjoni fuqu sabiex il-klijent tieghu, is-socjeta' konvenuta, thallas. Ma baqax jahdem mal-istess ditta u ma ghadx ghandu l-ebda konnessjoni mas-socjeta' Cool Operators Limited u Joseph Camilleri.

Illi fl-affidavit ulterjuri tieghu datat 12 ta' April 2007 (fol. 100) l-attur jerga jispjega l-posizzjoni tieghu, u kif kienu waslu ghal ftehim dwar l-ammont li s-socjeta' Cool Operators Ltd kellha thallas lis-socjeta' Medairco Limited, u li tali hlas kellu jsir permezz ta' kambjala, u jghid li minhabba l-ftehim li kien hemm mal-Bank, huwa kien iffirma din il-kambjala *"sabiex ikollha zewg firem kif kienu jirrikjedu l-Bank"*. Jghid li huwa gie mistoqsi ghaliex kien ser jiffirma din il-kambjala, u irrisponda li ma kellu l-ebda konnessjoni mas-socjeta' Cool Operators Ltd u ma kien qed jassumi l-ebda obligazzjoni taghha, izda sostna li:-

"kont qed niffirma l-kambjala sempliciment bhala indikazzjoni ghall-Bank li dik it-transazzjoni kienet saret fil-parametri li stabilixxa l-istess Bank u mhux ghal xi skop iehor. Dan il-punt ghamiltu car darbtejn jekk mhux izjed biex zgur ma jkunx hemm misinterpretazzjoni tal-posizzjoni tieghi. Ghalhekk Godwin Migneco u Dr. Ivan Gatt kienu jafu x'kienet ir-raguni u t-tifsira tal-firma tieghu fuq dik il-kambjala; irrid nispijega u nenfassizza li jiena gejt indott nemmen illi dik kienet il-procedura normali bhal ma kont niffirma ic-cheques qabel bhala misura ta' kontroll u fl-ebda stadju jiena ma ridt nidhol f'xi avallazzjoni tal-kambjali. Nghid ukoll li kont trankwillizzat u afdajt bil-presenza ta' Dr. Gatt. Nenfasizza illi meta jiena ghamiltihom cara illi ma kontx qed niggarrantixxi jew nidhol personalment ghal xi commitments, hadd minnhom ma tkellem jew spjegali illi stajt qed nassumi xi responsabilita'; jiena fhimt li kienet il-procedura normali bhal ma jien dejjem kont niffirma c-cheques".

Illi l-istess xhud ikompli jghid li huwa qatt ma' ried jiggarrantixxi jew ihallas xejn fil-veste personali tieghu, u huwa iffirma biss fil-kapacita' professjonali tieghu u ma kellu x'jaqsam xejn man-negozju, u ffirma biss minhabba l-verifiki li huwa jghid li kellu jaghmel sabiex il-Bank ikun jista' jhallas u l-klijent tad-ditta ma' min kien jahdem, ikun juza l-facilitajiet bankarji moghtija mill-istess Bank. Jghid li ffirma fuq wara tal-istess kambjala fejn gie indikat lilu minn Godwin Migneco. Jghid li qatt ma ried jidhol personalment responsabbli ghall-hlas tal-istess kambjala, u ghalkemm sostna li:-

“..jien bhala Accountant naf x'inhi kambjala, izda qghadt fuq il-fiducja tal-partijiet u l-ispjegazzjoni u l-posizzjoni li jiena ghamilt, illi kienet procedura professjonali. Irrid nispeja illi jien kellimthom, spjegajtilhom il-posizzjoni u dehrli li fuq dak il-livell ta' nies, fil-kuntest illi jiena kont qed niffirma c-cheques, din kienet sufficjenti. Gejt altrimenti indott f'ingann kif ukoll zball fuq implikazzjonijiet possibbli ta' xi stajt iffirmajt”.

Illi minn naha taghha s-socjeta' konvenuta Medairco Limited *tramite* Godwin Migneco tghid li hija kellha tiehu minghand is-socjeta' Cool Operators Limited, u ghalhekk kien sar ftehim li ssir kambjala fuq l-istess ammont, izda li kemm Joseph Camilleri, u kemm John Caruana li kien gie pprezentat lilu bhala *accountant* u rappresentant tal-istess socjeta' jiffirmaw ukoll personalment sabiex jiggarrantixxu l-pagament tal-istess kambjala; anzi l-istess Godwin Migneco insista li l-firma tal-istess attur bhala tali kienet essenzjali ghaliex skont Joseph Camilleri ma' kienx jidher affidabbli. Jghid li fil-fatt:-

“Jiena kont lest li nikkonkludi din l-affari proprju ghaliex John Caruana kif ukoll Joseph Camilleri kienu lesti li jiffirmaw u jkunu garanti personali mal-kumpanija Cool Operators Ltd. Kieku ma kienx hekk, jiena ma kontx nikkonkludi bil-mod kif effettivamente ikkonkludejna. Jiena insistejt ukoll ghall-garanti kemm ta' Joseph Camilleri u ta' John Caruana fuq id-diskors ta' John Caruana stess meta konna ltqajna kemm il-Pescatore kif ukoll wara li morna fl-ufficju tieghi biex nikkonkludu l-affari, fejn ghamilha cara li

kien jiffirma flimkien ma' Joseph Camilleri peress li kien hemm il-ftehim bejn Camilleri/Cool Operators Ltd u l-bank tieghu. Dan id-diskors sar fil-presenza ta' l-avukat tieghi Dr. Ivan Gatt”.

“Jiena fl-ebda mument ma ngannajt lil John Caruana anzi ghall-kuntrarju dejjem kont car u konsistenti fid-diskors tieghi. Jiena kont spjegajt ruhi sew u ghidtilhom li ridt naccerta ruhi li l-hlas isir fiz-zmien li ftehmna”.

“Jiena fil-fatt saqsejthom biex jiffirmaw fuq id-dorso tal-kambjala fejn hemm il-kliem “Per Avallo” u minghajr ebda esitazzjoni t-tnejn li huma iffirmaw. Fl-ebda mument John Caruana saqsa jew indaga r-raguni il-ghaliex insistejt li jiffirma fuq wara tal-kambjala. Bhala professjonalist assumejt li kien jaf preciz ghal xiex kien qed jiffirma u dwar ir-responsabilita' li kien dahal ghaliha”.

Illi huwa f'dan il-kuntest li trid tigi ezaminata l-portata tal-azzjoni attrici u din il-Qorti thoss li tenut tac-cirkostanzi u fattispecie tal-kaz l-allegazzjoni attrici ma jistax jinghad li gew ipprovati. Fl-ewwel lok, ix-xhieda tieghu ma hijjex korroborata minn hadd, u lanqas ingabu l-ebda xhieda, li l-attur seta` ressaq sabiex jipprova t-tezi tieghu, u dan meta l-oneru li jipprova l-allegazzjonijiet minnu vantati huma kollha fuq ghaliex min jallega jrid jipprova.

Illi mhux hekk biss izda jirrizulta li x-xhieda tieghu hija kontradetta mix-xhieda tal-attur u x-xhieda minnu prodotti, fejn jirrizulta li din il-Qorti, fid-dawl tal-provi prodotti ma tistax taccetta l-allegazzjoni attrici, u dan peress li l-allegazzjoni tieghu li huwa qal u sostna li ma riedx jintrabat sabiex ihallas l-istess kambjala personalment, hija kontrastata mhux biss mix-xhieda tar-rapprezentant tas-socjeta' konvenuta, li nsista li l-kliem li qed jallega li qal l-attur ma sarx, izda wkoll l-insistenza *da parte* tal-istess socjeta' konvenuta, li ghalihom kienet importanti u essenzjali li l-istess kambjala tigi garantita mill-istess attur, anke peress li ma kienux qed jafdaw lis-socjeta' l-ohra konvenuta, u lanqas lir-rapprezentat taghha Joseph Camilleri, li ffirma l-istess kambjala *per avallo* wkoll fil-veste personali tieghu, kif ghamel l-istess attur.

Illi filfatt tali firem jidher li saru mill-istess attur u l-imsemmi Joseph Camilleri, bla ebda diffikolta' u bla ebda pressjoni minn naha tas-socjeta' konvenuta, li hadet din il-kwistjoni b'serjeta' tant li kienet assistita mill-Avukat taghha, u ma jidhirx li l-attur kellu xi problemi dwar dan, tant li fl-ebda stadju ma kkontesta li huwa ffirma *'per avallo'*, kliem li kienu fuq l-istess kambjala, u li llum l-attur qed jghid li ma kienx jaf x'ifissru.

Illi hawn l-attur qed imur ukoll fuq il-vantazzjoni tieghu li huwa ma kienx jaf il-ligi x'tipprovdi dwar is-sinifikat li kambjala tigi ffirmata "per aval"; izda hawn il-Qorti ma tistax ma tiehux in konsiderazzjoni l-fatt li l-attur kien *accountant* u allura l-versjoni tieghu ma hijiex kredibbli. Din il-Qorti thoss li persuna li ghandha tali professjoni, mhux biss kellha tkun konoxxenti tal-konsegwenzi tal-istess iffirmar minnha tal-istess kambjala, izda li anke kieku ghall-grazzja tal-argument jigi koncess ghall-mument li l-attur ma kienx jaf xi tfigher li tiffirma kambjala *per aval*, u tant kien preokkupat ghaliex ma riedx jintrabat ghal tali obligazzjoni personalment, allura kien iktar naturali, u certament verosimili, li ma jiffirmax l-istess kambjala, sakemm ikun cert li dak li qed jaghmel qed jifhem. Dan huwa iktar sinifikanti meta l-iffirmar tal-istess kambjala sar quddiem avukat tal-istess socjeta' konvenuta, u ma hemm ebda prova li xi hadd mis-socjeta' konvenuta, kemm rapprezentanti taghha, u kemm l-avukat taghha, b'xi mod taw lill-attur x'jifhem li l-iffirmar tal-kambjala minnu ma kien ser ikollha l-ebda effett ta' xejn. Huwa ovvju allura li l-konsegwenza ta' dan kollu hija li l-firma tal-istess kambjala mill-attur fil-veste personali tieghu kellha effett, u tali effett kien wiehed uniku li huwa jkun responsabbli ghall-hlas ta' l-istess kambjala, u dan meta huwa ffirma *per aval*.

Illi f'dan il-kuntest jinghad li meta kambjala tigi garantita b'avall il-konsegwenzi taghha huwa li min jiffirma hekk huwa obligat *in solidum* u bl-istess mod li huma obligati t-traent u l-girnant i-ohra u dan kollox skont id-disposizzjonijiet tal-**artikolu 171 tal-Kap. 13**. Illi fil-kawza "**Ideacasa Company Limited vs Joseph Formosa et**" –

A.I.C. (PS) – 26 ta' Jannar 2005) inghad li skond kif deciz fis-sentenza **“Negotiante Paolo Gatt vs Farmacista Amabile Bartolo et”** (K. 30 ta' Jannar 1939 – Vol. XXX.iii. 416) *“n-natura guridika ta' l-avallo hija l-obbligazzjoni kambjarja, diversa mill-fidejussjoni, peress li l-fidejussjoni hija ta' natura accessorja u ma tistax tkun hlief obbligazzjoni wahda, mentri l-avvalant jassumi huwa stess l-obbligazzjoni diretta ghal pagament tal-kambjali, anke jekk l-obbligazzjoni kambjarja garantita minnu ma' tkunx valida jew tispicca”*.

Illi il-Vinante (Trattato di Diritto Commerciale Vol. III. Para. 1227 u 1228) jinghad li:-

“l-obbligazione dell'avallante e' una obbligazione cabiaria che l-avallante assume direttamente verso ogni possessore del titolo. Al pari di tutte l-obbligazione cambiarie, quando esiste nelle forme legale, e' una obbligazione autonoma, e quindi l-avallante non puo' oppore al possessore le eccezioni dell'avallante; esse sono eccezioni 'de jure tertii'.....per esercitare e conservare i diritti cambiari contro il-debitore d'avallo, il-possessore della cambiale non ha da compiere alcuna speciale formalita' contro di lui; egli ha fornito il-suo compito quando ha compiuto tutti gli atti necessari per conservare l'azione cambiaria verso la persona per cui l'avallo fuq dato; le formalita' che preservano il suo diritto contro l-avallato sono sufficienti a preservare il suo diritto contro l-avallante...”. Illi fil-fatt din il-Qorti thoss li dan huwa l-ftehim li kien hemm bejn il-partijiet odjerni f'din il-kawza u fuq il-kambjala mertu tal-kawza odjerna, u dan kien car fil-mument tal-iffirmar tal-istess kambjala, u l-kliem li llum qed jallega li qal l-attur, ma jaqblux ma' dak li qalu ix-xhieda tas-socjeta' konvenuta, u lanqas mal-att innifsu tal-istess attur, li ffirmar b'dak il-mod l-istess kambjala, tenut kont ukoll il-portata tal-istess kambjala u l-autonomija u indipendenza ta' l-obbligazzjoni naxxenti minnha (**“Charles Pool vs Carmelo Mercieca”** – P.A. (RCP) – 29 ta' Mejju 2003); **“Adrian Busietta nomine vs Marco Attard nomine”** (A.C. – 9 ta' Frar 2001); **“Avukat Dr. Henry Mamo nomine vs Joseph Muscat et”** (A.C. – 25 ta' Mejju 2001); **“Annunziato sive Lonzu Mifsud vs**

Angelo Xeureb nomine” A.C. – 5 ta’ Ottubru 2001); **“Charles Bonnici et vs Anna Farrugia**” P.A. (RCP) – 2 ta’ Ottubru 2001); **John Giordmaina et vs Joseph Pace et**” (P.A. (TM) – 16 ta’ Jannar 2003); **“Bank of Valletta p.l.c. vs Carmel Ray Micallef**” (P.A. (TM) – 18 ta’ Frar 2004); biss meta l-attur iffirma l-istess kambjala jirrizulta li dan ghamlu konxju li qed jiffirma fil-kwalita’ tieghu personali, u sabiex jiggarrantixxi l-obligazzjoni assunta mis-socjeta’ l-oħra fl-istess kambjala, bhala garanti tal-hlas tal-istess u dan b’mod personali kif ghamel Joseph Camilleri, u dan meta l-istess attur, kien qed jassisti lill-istess socjeta’ konvenuta u r-rappresentant tagħha bhala *accountant* professjonali tal-istess, u sabiex jassigura li jintlahaq ftehim għall-istess, u dan ukoll għal skopijiet indikati f’din il-kawza referibilmment li tali ammont ikun jista’ jithallas mill-facilitajiet bankarji li socjeta’ konvenuta kellha mal-bank fil-parametri ndikata fl-istess self u msemmija f’din il-kawza.

Illi għalhekk fid-dawl ta’ dan kollu l-verzjoni tal-attur, ma għandha l-ebda kredibilita’ f’għajnejn il-Qorti, u dan johrog car kemm mill-affidavit tieghu, kontrastat max-xhieda tas-socjeta’ konvenuta’ u wkoll ix-xhieda tieghu mgħotija fil-kawza fl-ismijiet “Godwin Migneco nomine vs John Caruana” quddiem din il-Qorti fl-1 ta’ April 2009, fejn deher car li l-istess attur kien jaf is-sinifikat li jiffirma kambjala, u fic-cirkostanzi, l-iktar li jista’ jinghad fil-konfront tal-attur, (apparti li t-tezi tieghu ma gietx ippruvata, hija kontradetta mix-xhieda tas-socjeta’ konvenuta prodotti, u mill-agir tieghu li ffirma kambjala per aval) huwa li huwa bhala professjonista kien għal kollox negligenti fl-operat tieghu, meta ffirma l-istess kambjala, għaliex persuna ta’ dik il-professjoni, ma tiffirma ebda dokument ta’ dik il-portata, li suppost li taf is-sinifikat u l-portata tieghu, mingħajr ma tkun taf il-konsegwenzi tieghu, kif qed jallega l-istess attur. Għalhekk l-azzjoni attrici ma hijjex qed tigi accettata fuq dawn il-punti, u cjoe’ li l-kunsens tal-attur kien vizzjat minhabba zball ta’ fatt fuq is-sustanza tal-haga jew zball fil-ligi (**“Avukat Leslie Grech nomine vs Nazzareno sive Ronnie Balzan et”** (A.K. – 11 ta’ Gunju 1993).

Illi mill-kuntest tal-provi prodotti jirrizulta wkoll li ma jistax jinghad b'xi mod li s-socjeta' konvenuta, kemm *tramite* r-rappresentanzi taghha, u kemm *tramite* l-avukat taghha, b'xi mod ghamlet xi haga sabiex tinganna lill-attur, u din il-Qorti thoss li addirittura, l-allegazzjonijiet f'dan il-kuntest vantati mill-attur ma ghandhom ebda bazi ta' prova. Certament li din il-Qorti ma tara u ma rrizultalha li sar xejn mis-socjeta' konvenuta u/jew mill-Avukat taghha, sabiex tinganna lill-attur b'xi mod, anzi kienet dejjem cara dwar is-sinifikat u l-effetti tal-iffirmar tal-istess kambjala, kemm mis-socjeta' Cool Operators Limited u kif ukoll *per avallo* minn Joseph Camilleri personalment u kif ukoll mill-attur personalment u ghalhekk l-azzjoni attrici fuq din il-bazi qed tigi michuda. Dan apparti l-fatt li l-vantazzjoni li kien hemm vizzju ta' kunsens fuq s-sustanza tal-haga kemm bhala fatt u kemm legalment f'certu sens, u certament fil-kuntest tal-provi prodotti f'din il-kawza, (li huma minimi) jikkontrastaw mal-mod kif imposti f'din il-kawza anke bhala provi mal-allegazzjoni li sar xi ingann *da parte* tas-socjeta' konvenuta. Huwa wkoll sinifikanti f'dan il-kuntest, u anke ghal dak li hija kredibilita' tal-verzjoni attrici, li x-xhieda tas-socjeta' Cool Operators Limited, jew tar-rapprezentant taghha, jew ta' Joseph Camilleri qatt ma ingabet mill-attur.

Illi f'dan il-kuntest jinghad li dak li hemm indikat fin-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta Cool Operators Limited (fol. 19) huwa sinifikanti peress li l-istess tghid testwalment li *“dwar l-operat tal-konvenut l-iehor f'din il-vicenda u l-effetti giuridici tal-istess, hija tirrileva illi, oggettivament, il-fatti tal-kaz ftit li xejn setghu hallew lok ghall-allegat zball jew ghemil doluz”* u din giet ikkonfermata fid-dikjarazzjoni guramentata annesa mal-istess nota ta' eccezzjonijiet mahlufa minn Joseph Camilleri.

Illi l-istess jista' jinghad dwar id-dikjarazzjoni ta' Anthony Migneco annesa man-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta, fejn inghad li Godwin Migneco kien insista li tali kambjala tigi ffirimata minn Joseph Camilleri u mill-attur anke fuq id-dorso taghha *“bhala responsabbli personalment ghad-dejn accettanti fuq il-kambjala. ...ma*

kien hemm ebda qerq jew ingann da parti ta' Godwin Migneco. Huwa kien jaf li qed jittratta ma' accountant, li kien jaf xogholu sew". Din il-Qorti thoss li l-attur bl-ebda mod ma waqqa` il-posizzjoni mehuda mill-konvenuti, anzi l-provi prodotti juru li l-istess attur bl-ebda mod ma pprova l-allegazzjonijiet tieghu, li fic-cirkostanzi, u tenut kont tal-professjoni tieghu, huma ghal kollox inverosimili u mhux kredibbli.

Illi saret allegazzjoni ukoll li tali kambjala fil-konfront tal-attur hija vizzjata minhabba nuqqas ta' kawza u fl-istess hin qed jigi allegat li jekk hemm kawza tali kawza hija falza. Apparti li din il-Qorti thoss li tali vantazzjonijiet maghmula mill-attur huma kontradittorji, din il-Qorti thoss li anke fuq dan il-punt l-allegazzjoni attrici ma gietx ippruvata u dan peress li jirrizulta mill-agir tal-attur, li ffirmja l-istess kambjala "*per aval*" li l-iskop ghaliex is-socjeta' konvenuta ghaliex insistiet li l-attur jiffirma l-kambjala fil-veste personali tieghu, u allura bhala garanti personali ghall-hlas tal-istess, kien propju ghaliex is-socjeta' konvenuta ma kienitx qed tafda lis-socjeta' konvenuta u lir-rapprezentant taghha li kienu ser jonoraw il-hlas tal-istess kambjala u ghalhekk xtaqu li l-attur jiggerantixxi u ghalhekk jiffirma l-istess, u ghalhekk anke fuq dan il-punt din il-Qorti thoss li l-azzjoni attrici ma tistax tirnexxi.

Illi ghalhekk it-talbiet attrici qed jigu michuda peress li ma gewx ippruvati u huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tilqa' l-eccezzjoni tas-socjeta' konvenuta Medairco Limited, u l-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta l-ohra Cool Operators Limited u dan in kwantu l-istess huma konsistenti ma' dak hawn premess, **tichad it-talbiet attrici** ghaliex huma nfondati fil-fatt u fid-dritt kif hawn deciz.

Bl-ispejjez kontra l-attur.

Kopja Informali ta' Sentenza

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----